

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національного університету «Чернігівська політехніка» Панченко Олени Іванівни на дисертаційну роботу Пентелейчука Мирослава Георгійовича на тему: *«Формування конкурентних переваг банківських установ на ринку споживчого кредитування в умовах цифрової економіки»*, подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (галузь знань 07 «Управління та адміністрування»)

Актуальність теми дисертаційної роботи

Банківські установи в Україні функціонують у надскладних економічних, політичних, соціальних та геополітичних умовах. Забезпечення їх стабільного розвитку потребує активного використання цифрових технологій для мінімізації негативного впливу макроекономічної нестабільності, погіршення фінансового стану клієнтів, внутрішньої міграції населення та скорочення клієнтської бази.

Цифрові технології дали змогу комерційним банкам оптимізувати витрати, віртуалізувати власну діяльність, підвищити якість фінансових послуг і рівень їх доступності. Водночас військова агресія суттєво вплинула на стабільність роботи банківських установ, однак вони досить швидко адаптувалися до нових умов і відновили надання споживчих кредитних послуг.

На ринку споживчого кредитування банківські установи відіграють ключову роль, а використання цифрових технологій дає їм змогу формувати нові конкурентні переваги, розробляти інноваційні банківські продукти та задовольняти потреби споживачів навіть за умов підвищених ризиків. Саме тому взаємодія процесів макроекономічної нестабільності, цифрової трансформації та необхідності підтримання конкурентоспроможності актуалізує питання пошуку нових підходів до формування конкурентних переваг комерційних банків на ринку споживчого кредитування.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана в межах планів науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за такими темами: «Розвиток ринку кредитних послуг в умовах становлення цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0121U113250), в межах якої конкретизовано здобувачем прикладні напрями формування конкурентних переваг банківських установ на ринку споживчого кредитування з урахуванням потенціалу цифрових технологій; «Стратегічні детермінанти розвитку ринку фінансових послуг в умовах цифровізації національної економіки» (номер державної реєстрації 0123U104317), у межах реалізації якої здобувачем обґрунтовано теоретико-методологічні положення функціонування та трансформації механізму формування конкурентних переваг банківських установ на ринку споживчого кредитування в умовах цифровізації; «Теоретико-прикладні положення розвитку ринку кредитних послуг в умовах макроекономічної нестабільності та повоєнного відновлення економіки» (номер державної реєстрації 0123U104319), а рамках якої проведено аналіз сучасного стану розвитку банківського споживчого кредитування в Україні та визначені основні тенденції його розвитку.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертації дозволяє зробити висновок, що сформовані автором наукові положення, висновки та рекомендації є достовірними та обґрунтованими. Як результат дисертаційної роботи, досягнуто основну мету дослідження, яка полягає в узагальненні та поглибленні теоретико-методичних засад і розробці прикладних положень формування конкурентних переваг банківських установ на ринку споживчого кредитування в умовах цифрової економіки.

Методологічні положення дослідження ґрунтуються на використанні загальнонаукових та спеціальних методів, а саме: метод контент-аналізу,

системний підхід, метод класифікації, методи абстрагування та узагальнення, статистичні методи, економетричні методи, методи системної динаміки, PEST-аналіз, SWOT-аналіз, методи індукції та дедукції, сценарний підхід, матричний метод, індексний аналіз, методи стратегічного планування, графоаналітичний та табличний методи.

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків та представлених рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, науковими публікаціями.

Отже, аналіз змісту дисертації та опублікованих наукових праць здобувача Пентелейчука Мирослава Георгійовича дають змогу констатувати належний рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і сформульованих ним рекомендацій.

Структура дисертаційної роботи.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 274 сторінки друкованого тексту. Список використаних джерел містить 244 найменування і викладений на 30 сторінках.

Дисертація Пентелейчука Мирослава Георгійовича написана українською мовою з дотриманням наукового стилю. Зміст дисертації характеризується цілісністю, завершеністю, логічною послідовністю і конкретністю викладеного матеріалу. Всі поставлені задачі вирішено, а мету досягнуто. В оприлюднених наукових працях основні положення дисертаційної роботи та результати дослідження висвітлено з достатньою повнотою. Кількість, обсяг і зміст опублікованих друкованих праць відповідають вимогам МОН України.

У першому розділі дисертаційної роботи розглянуто теоретико-методичні основи функціонування ринку споживчого кредитування та визначено роль банківських установ у його розвитку. Автором досліджено сутність конкурентних переваг банківських установ, систематизовано їх види та охарактеризовано особливості формування. Окрему увагу приділено

обґрунтуванню впливу цифровізації на процес формування конкурентних переваг банківських установ і визначенню основних напрямів використання цифрових технологій у кредитній діяльності банків.

У другому розділі здійснено дослідження сучасного стану банківського споживчого кредитування в Україні та проаналізовано тенденції розвитку відповідного ринку в умовах макрофінансової нестабільності й цифрової трансформації. Проведено економетричне моделювання впливу макроекономічних чинників на розвиток споживчого кредитування, виконано PEST- і SWOT-аналіз ринку, а також обґрунтовано сучасні тенденції формування конкурентних переваг банківських установ в умовах цифрової економіки.

У третьому розділі розроблено науково-практичні рекомендації щодо забезпечення конкурентоспроможності банківських установ на ринку споживчого кредитування в умовах цифрової економіки. Удосконалено механізм формування конкурентних переваг банків, визначено прикладні напрями їх забезпечення із використанням потенціалу цифрових технологій, запропоновано алгоритм формування конкурентних переваг і на основі сценарного моделювання обґрунтовано стратегічні підходи до їх розвитку залежно від рівня цифрової трансформації банківських установ.

Достовірність наукових положень дисертації

Достовірність результатів дисертаційної роботи, запропоновані Пентелейчуком М.Г. наукові положення, зроблені висновки і надані рекомендації базуються на аналізі праць відомих іноземних та українських науковців і дослідників. Інформаційна база дослідження ґрунтується на законодавчих та нормативно-правових актах, що регламентують фінансову діяльність в Україні та статистичній інформації. Зокрема, для потреб дослідження використані звітні дані Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, звіти науково-дослідних, соціологічних центрів та установ, монографії і наукові публікації як

вітчизняних, так і іноземних фахівців, які стосуються теми дослідження, а також основні положення нормативно-правових документів.

Достовірність та вагомість результатів наукового дослідження підтверджується публікацією основних результатів дослідження у фахових наукових виданнях та апробацією на науково-практичних конференціях з широкою географією проведення. Висновки та рекомендації, сформульовані здобувачем, є достовірними, що підтверджується відповідними довідками про впровадження результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи

До найбільш важливих здобутків, що характеризують наукову новизну проведеного Пентелейчуком М.Г. дослідження, слід відзначити наступні.

- наукові підходи до обґрунтування різних типів стратегій формування конкурентних переваг банків на ринку споживчого кредитування в умовах цифрової економіки (с. 219);

- концептуальні положення щодо систематизації конкурентних переваг банківських установ на ринку споживчого кредитування, які були класифіковані за такими ознаками: за економічним змістом, за рівнем охоплення, за характером, за тривалістю формування, за можливістю адаптації, за тривалістю, за етапом взаємодії з банківською установою, за роллю у розвитку кредитної діяльності банку, за впливом на рівень фінансового ризику, за рівнем інноваційності та за складністю формування (с. 61);

- алгоритм формування конкурентних переваг банків на ринку споживчого кредитування в умовах цифрової економіки, в межах якого виокремлено основні етапи визначення таких переваг, а саме: діагностичний, стратегічний, тактичний, оперативний, аналітичний, системної імплементації, моніторингу та контролю (с. 195);

- прикладні засади формування конкурентних переваг банківських установ на ринку споживчого кредитування, що здійснено через аналіз основних напрямків світового розвитку такого ринку, аналізу базових викликів сучасного розвитку комерційних банків (с. 180-182);

– понятійно-категоріальний апарат економічної науки через обґрунтування сутності категорії «конкурентна перевага банківської установи», яку визначено на основі результатів аналізу змісту дефініції «конкурентоспроможність банківської установи», наукових підходів до її розуміння (с. 64);

– обґрунтування сутності категорії «ринок споживчого кредитування», що реалізовано через аналіз підходів до розгляду її змісту, серед яких виокремлено такі: системний, просторовий, сегментний, інституціональний, інституційний, ресурсний (с. 38-41);

– наукові підходи до опису механізму формування конкурентних переваг банківських установ на ринку споживчого кредитування в умовах цифровізації (с. 164-168);

– використання економетричного підходу до моделювання впливу макроекономічних показників на розвиток банківського споживчого кредитування.

Практичне значення отриманих результатів

Результати дисертаційної роботи використовуються у діяльності: АТ Райффайзен Банк Перше міське відділення (м. Чернігів): враховано сформульовані здобувачем рекомендації щодо удосконалення системи управління процесами споживчого кредитування в умовах цифровізації банківської діяльності; пропозиції щодо використання цифрових технологій для підвищення якості кредитного обслуговування клієнтів; рекомендації щодо підвищення ефективності взаємодії з клієнтами через цифрові канали обслуговування (№ 3 від 01.05.2026); АТ «А-Банк»: рекомендації щодо підвищення рівня цифровізації процесів кредитного обслуговування клієнтів; рекомендації щодо покращення якості банківських продуктів і послуг в умовах розвитку цифрової економіки (№ M5A5-RF58- DFH5-0135 від 30.04.2025); Національного університету «Чернігівська політехніка»: використано у навчальному процесі кафедри фінансів, банківської справи та страхування при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних та

практичних занять з таких освітніх компонентів: «Банківська система», «Банківські операції», «Кредитний менеджмент» (№ 202/08-839 від 12.05.2026).

***Повнота викладення наукових результатів дисертації
в опублікованих працях***

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 14 наукових працях, з них: 1 стаття в іноземному науковому виданні (Scopus); 7 статей у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 6 праць апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій – 15 друк. арк.; особисто автору належить – 6,95 друк. арк.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р., № 44.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності. Автор дотримувався норм та принципів академічної доброчесності, порушень норм законодавства про авторське право, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

***Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви,
зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям
дискусії під час захисту дисертації***

Оцінюючи в цілому роботу позитивно, разом з тим, необхідно зазначити дискусійний характер окремих рекомендацій і положень.

кваліфікаційною працею, містить елементи новизни, має науково обґрунтовані результати та практичне значення. Зміст дисертації відповідає обраній темі дослідження та профілю спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Мета дисертаційної роботи досягнута, завдання виконані повністю. Анотація та опубліковані Пентелейчуком Мирославом Георгійовичем наукові праці відповідають змісту дисертації, відображають суть основних наукових здобутків і отриманих результатів.

Дисертація Пентелейчука Мирослава Георгійовича на тему «Формування конкурентних переваг банківських установ на ринку споживчого кредитування в умовах цифрової економіки» за своїм змістом та фаховим спрямуванням відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022.

Враховуючи високий науковий рівень дисертації, новизну і практичну значущість представлених результатів дослідження, можна зробити висновок, що дисертація на тему «Формування конкурентних переваг банківських установ на ринку споживчого кредитування в умовах цифрової економіки» відповідає встановленим вимогам, а здобувач Пентелейчук Мирослав Георгійович заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Національного університету
«Чернігівська політехніка»

Підписав/ав
Відділ кадрів
20__ р.

Олена ПАНЧЕНКО